

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

21.06.1927 Tarih ve 1111 Sayılı Askerlik Kanunu, 22.05.1930 Tarih ve 1632 Sayılı Askeri Ceza Kanunu ile 26.09.2004 Tarih ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun kimi maddelerinin Değiştirilmesine ve Kaldırılmasına Dair Kanun Teklifi gerekçesi ile ekte sunulmuştur.

Geređinin yapılmasını arz ederim.

Pervin BULDAN
İstanbul Milletvekili
HDP Grup BAŞKANVEKİLİ

İdris BALUKEN
Diyarbakır Milletvekili
HDP Grup BAŞKANVEKİLİ

GENEL GEREKÇE

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatlarına göre vicdani ret hakkı, askerlik hizmeti ile bağdaşmayan savaş karşıtı bir inanca mensup olan kişilerin inanç özgürlüğünü korumak amacıyla, askeri hizmet yükümlülüğüne getirilen bir muafiyettir. Bu hakkı Avrupa Konseyi devletleri arasında tanımayan ülke Türkiye'dir. Türkiye'de her ne kadar yasalarda sağlık açısından askerliğe elverişli olan her erkeğin askerlik yapmak zorunda olduğu belirtilse de, bu görevi ailesi, kimliği, sınıfı ne olursa olsun her erkek evladının eşit bir şekilde yapmadığı kamuoyunun yıllardır bilgisi dâhilindedir. Türkiye'de geçmişten bugüne başbakanların, bakanların, üst düzey bürokratların, komutanların ve bunlara yakın çevrelerin, nasıl alındığı malum raporlar ile askerlik görevini yerine getirmediikleri ya da tatil beldelerinde, oldukça rahat koşullarda, hiçbir risk ve sorumluluk altına girmeden askerliklerini tamamladıkları bilinmektedir. AKP iktidarı döneminde ise sıklıkla başvurulmuş bedelli askerlik uygulamasından ise yine Başta Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çocukları başta olmak üzere siyasilerin, bürokratların ve zengin aile çocuklarının ya da maddi durumu iyi olan kişilerin faydalandığı, yoksul halk kesiminin ise zorla silahlı altına alındığı görülmektedir. Siyasilerin kendi ikballeri uğruna ülkeyi içine soktukları savaş ve çatışmalı ortamın maalesef bedelini, savaş bölgesine ve çatışmalı ortamlara gönderilen askerlere, savaşın ve çatışmalı ortamın acısının kor gibi düştüğü ocaklara bakıldığı zaman yoksul halk kesiminin evlatlarının ödediği görülmektedir. Sorunların konuşularak çözülmesinin imkânı olan bir ortamda savaş kararı alan siyasiler, yoksul emekçi halkın çocuklarının ölümlerine sebebiyet vermektedir.

Zorla silah altına alınıp savaşa gönderilen gençlerin uğradığı eşitsizlik ve ayrıcalıklar ancak vicdani red hakkının yasalaşması ile engellenebilir. Vicdani red hakkı büyük mücadeleler kazanılmış evrensel bir haktır. 20. yüzyılda yaşanan büyük savaşların yol açtığı yıkım ve acılar savaş, ölme, öldürme gibi kavramları da tartışılır hale getirmiştir. Bu tartışma ise insan hakları ve barış kavramlarının gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Bugün uluslararası toplumun en temel meselesi tüm dünyada barışı sürekli kılabilme. Çünkü barışın tesis edilemediği her an ve yerde uygarlığımızın temel ölçütü olan insan hakları çığnıyor demektir. Özellikle, 'ölme ve öldürme hali'ni olağanlaştıran savaş koşullarında insanın en temel ve kutsal kabul edilen hak ve özgürlüğü, yani yaşamı yok olmaktadır. Yaşam hakkının bulunmadığı her an ve yerde ise diğer hak ve özgürlüklerin kullanımı hiçbir şekilde mümkün olamayacaktır.

Tarih boyunca bu gerçekliğin bilincine varılması birey ve toplumlarda çeşitli sorgulamalara yol açmıştır. Bu sorgulama ister dini, ister ahlaki ve vicdani gerekçeler ile ölme ve öldürmeyi kendi benlik duygusuna aykırı bulan kişileri, savaş ve savaş hazırlıklarını, yani zorunlu askerlik hizmetini reddetmeye yöneltmiştir. Bu anlamda yürütülen mücadeleler sonucu Vicdani ret hakkı, günümüzde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu tarafından temel insani hak olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda vicdani ret kavramı uluslararası belgelerde yer almış, uluslararası hukukta karşılık bulmuştur. Askerliğin ret edilmesi savaşın ret edilmesinden bağımsız olarak da her bireyin ulaşabileceği bir hak

olarak görülmesi önemli bir noktadır. Bu açıdan vicdani ret hakkının yasalarla güvence altına sağlanması ve fiilen uygulanması devletin temel bir görevi olarak ele alınmalıdır.

Bugün dünyanın pek çok ülkesinde vicdani ret hakkı tanınmaktadır. Örneğin, 47 üyeli Avrupa Konseyi içerisinde vicdani ret hakkını tanımayan tek ülke kalmıştır, O da Türkiye'dir. Türkiye'nin tam üyelik için görüşmeler yaptığı Avrupa Birliği ülkelerinin hepsinde vicdani ret bir hak olarak tanınmıştır. Söz konusu ülkelerde vicdani retçi olduğunu açıklayan kişiler askerlik hizmetinden muaf tutulmakta, bundan dolayı da herhangi bir soruşturma ya da cezalandırmaya maruz kalmamaktadırlar.

Türkiye'nin üyesi olduğu Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası örgütlerin konuyu yaklaşımları ise şöyledir:

- Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 26 Ocak 1967'de alınan 337 sayılı kararında;

"1. Askerlik hizmeti yapmakla yükümlü ancak vicdani ya da dini, etik, ahlaki, insani, felsefi ya da benzer gerekçelere dayanan güçlü kanaatleri nedeniyle silahlı hizmet vermeyi reddeden kişiler bu hizmeti yapmaktan muaf tutulma hakkına sahip olmalıdır.

2. Bu hak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesi'yle güvence altına alınan, bir demokratik hukuk devletinde bireyin temel haklarının mantıksal çıkarımı olarak kabul edilmelidir." denilmektedir.

- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu, 1998/77 sayılı kararında zorunlu askerlik hizmetinin vicdani reddini, "İnsan Hakları Evrensel Beyanname" ile "Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi"nin 18. maddelerinde yer alan din, düşünce ve vicdan özgürlüğü hakkının meşru bir kullanımı olarak değerlendirmektedir.

- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun 1998/77 sayılı kararı ile Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin R(87)8 sayılı tavsiye kararında ise zorunlu askerlik hizmetinin vicdanen reddinin sadece dini gerekçelerle değil, aynı zamanda "ahlaki, etik, insani ya da benzer güdülerden kaynaklanan köklü kanaatler de dâhil olmak üzere vicdani ilke ve gerekçelerle" de yapılabileceği belirtilmektedir.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin vicdani ret konusundaki bu yaklaşımı daha sonra 1977/816, 2001/1518 sayılı tavsiye kararları ve ayrıca "Silahlı kuvvetler mensuplarının insan hakları" başlıklı 2006/1742 sayılı tavsiye kararları ile tekrarlanmış ve geliştirilmiştir.

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), 7 Temmuz 2011 tarih ve 23459-03 no' lu Bayatyan v. Ermenistan kararında vicdani ret hakkını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin din ve vicdan özgürlüğüyle ilgili 9. maddesi kapsamında değerlendirmiştir. AİHM kararında, "din ve vicdan özgürlüğünün, ateistler, agnostikler, septikler ve dinle ilgilenmeyenler için de değerli bir varlık olduğu" vurgulanmıştır.

- 2009' da yürürlüğe giren "Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesinde de din ve vicdan özgürlüğüne gönderme yapılarak benzer düzenlemelere yer verilmiş ve vicdani ret hakkı üye devletlerin oybirliği ile kabul edilmiştir.

Uluslararası örgütlerin vicdani ret konusuna dair karar ve yorumlarının temel dayanaklarını Türkiye'nin de imzaladığı ve taraf olduğu '**İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi**, '**Uluslararası Sivil ve Medeni Haklar Sözleşmesi** ve "**Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi**' gibi belgeler oluşturmaktadır.

Tüm bu sözleşmeler Türkiye'nin kısıtlamaksızın, çekince koymaksızın imzaladığı belgelerdir. Dolayısıyla, Anayasanın 90. maddesi uyarınca bu belgeler ulusal hukukta da geçerli olan metinlerdir. Bu anlamda Türkiye bu belgeleri imzalamakla vicdani ret hakkını tanımış olmaktadır.

Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin vicdani retçi Osman Murat Ülke'nin başvurusu üzerine 24 Ocak 2006 tarihinde verdiği 39437/98 sayılı karar da bu hakkın tanınması açısından Türkiye için bağlayıcı niteliktedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi; "*vicdani reddi nedeniyle maruz kaldığı cezaların ve ceza tehdidinin başvurusunun yaşamını bir bütün olarak etkilediği ve adeta "sivil bir ölüme" mahkum ettiği; maruz kaldığı işlemlerin başvurusunun entelektüel kişiliğini ezmeyi, başvurusuyu aşışıl原因 ve onu alçaltan korku ve tedirginlik hislerinin doğmasına neden olmayı, reddiyetini ve kararlılığını kırmayı amaçladığı; eylemi ve karşı karşıya kaldığı sonuçlar bakımından, suç ve cezanın orantılığı ilkesinin de ihlal edilmiş olduğu*" saptamalarını yaparak bunun demokratik bir toplumdaki ceza rejimi ile bağdaşmayacağını vurgulamış ve Osman Murat Ülke'nin maruz kaldığı bu durumun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin ihlal ettiğine karar vermiştir.

Mahkeme ayrıca, Ülke'nin içinde bulunduğu bu "sivil ölüm" halinin vicdani redde ilişkin herhangi bir yasal düzenleme yapamamasından kaynakladığını da karara bağlamıştır.

Bilindiği gibi Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, diğer görevlerinin yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen kararların yerine getirilip getirilmediğini izlemekle de görevlidir. Bakanlar Komitesi, Ülke kararının ardından yaptığı her toplantıda konuyu ele almış ve Türk Hükümeti'ne davayla ilgili aldığı bireysel (kişinin zararını gideren) ve genel (olayın tekrarlanmasını engelleyici) önlemlerin neler olduğunu ısrarlı bir biçimde sormuştur.

Hükümet ise bir yasa hazırlığı içinde olduğunu 6 Haziran 2007 tarihli oturumdan önce Bakanlar Komitesi'ne bildirmiş ancak bir sonraki toplantıda herhangi bir bilgi sunmamıştır. Bunun üzerine Bakanlar Komitesi, 17 Ekim 2007 tarihli toplantısında aldığı kararla Türkiye'den, başvurusunun Sözleşme ile korunan haklarının ihlaline son verecek önlemlerin bir an önce alınmasını; Sözleşme hükümlerinin benzer biçimde ihlal edilmesini önlemek için gerekli olan yasal reformun hızla yapılmasını ve buna ilişkin bilgilerin bir an

önce Komite'ye iletilmesini ısrarla istemiştir. Komite ayrıca gerekli acil önlemler alınana kadar bu kararın infazını her insan hakları toplantısında ele alma kararını vermiştir.

Bakanlar Komitesi, 19 Mart 2009 tarihli toplantısında da yukarıda ifade edilen benzer talep ve ısrarlarını sürdürmüştür.

Komite, en son 12 - 13 Eylül 2011 tarihlerinde gerçekleştirdiği toplantıda, Türkiye'ye 2011 yılının Aralık ayına kadar vicdani ret konusunda düzenleme yapma ve bu düzenlemelerin yasalaşma takvimini bildirmesi çağrısında bulunmuştur.

Kaldı ki, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yukarıda değinilen *Bayatyan v. Ermenistan* kararı ile ürettiği yeni içtihadı ile vicdani ret hakkını tanımayan, zorunlu askerliğe alternatif sivil hizmet düzenlemesi yapmayarak vicdani retçileri cezalandıran ülkelerin tazminata mahkûm edilebilmesi, Avrupa Konseyi'nin de bu ülkelerden düzenleme yapmalarını daha güçlü bir şekilde isteyebilmesi imkânı tartışmaya yer vermeyecek şekilde oluşmuştur.

Türkiye gerek Avrupa Konseyi'ne üye ve gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olması nedeniyle ve aynı zamanda Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca, Konsey organlarının kararlarına uymakla yükümlüdür. Bu yasa ile söz konusu yükümlülük yerine getirilmiş olunacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1. Zorunlu askerlik hizmeti anayasal bir gereklilik değildir. Çünkü Anayasa'nın 72. maddesinin zorunlu kıldığı tek kategori "vatan hizmeti"dir. Söz konusu maddede vatan hizmetinin yerine getirilmesinin biçimlerini "silahlı kuvvetlerde ya da kamu kesiminde yerine getirme veya getirilmiş sayılma" olarak ifade edilmektedir.

Aslında askerliğin zorunlu karakteri Anayasa'dan değil 1111 sayılı Askerlik Yasası'nın 1. maddesinden kaynaklanmaktadır. Askeri Ceza Yasası'nın 45. maddesi de, bu zorunluluğun altını çizmekte ve kişilerin dini ya da vicdani nedenlerle askerlikten kaçınamayacaklarını, verilecek bir cezanın bu nedenle ortadan kalkmayacağı düzenlemektedir

Oysa Anayasa'nın 24. maddesinin 1. fıkrası "kanaat özgürlüğünü" herhangi bir sınırlama olanağı öngörmeden güvenceye kavuşturmuştur. Bu anayasal tercih, kanaat özgürlüğünü, yine Anayasa'nın "savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde" temel hakların kısmen ya da tamamen durdurulabileceğini belirleyen 15. maddenin kapsamına dâhil etmeyerek hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde vurgulanmıştır.

Yani belirtilen olağanüstü durumlarda dahi kişilerin vicdani kanaatlerine dokunulmayacak, kişiler vicdani kanaatleri nedeniyle suçlanamayacak ve kınanamayacaktır.

Dolayısıyla Anayasa bir yandan kişilerin vicdani kanaatlerine dayanarak askerlik yapmayı reddetmelerine olanak tanıırken Öte yandan bundan dolayı suçlanamayacaklarını çok açık biçimde belirtmektedir.

Anayasa'nın 'bağlayıcılığı ve üstünlüğü' nü düzenleyen 11. madde uyarınca yasalar Anayasa'ya aykırı olamaz.

Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca da temel hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlamalar Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

Gerek Askerlik Yasası'nın 1. maddesi ve gerekse Askeri Ceza Yasası'nın 45. maddesi, Anayasa'nın 24. ve 25. maddeleri ile korunmakta olan vicdan özgürlüğüne yine Anayasa'nın 11. ve 13. maddelerine aykırı olarak ve hakkın özünü ortadan kaldıracak biçimde müdahale etmektedir. Dolayısıyla yapılan bu düzenlemeyle 1111 Sayılı Askerlik Yasası Anayasa'ya uygun hale getirilmektedir.

Vicdani kanaat ve kuralların belirleyici unsuru, insanın kendi benliğiyle olan ilişkisidir. Bunlar insana, "birlikte yaşayamayacağın, benlik bütünlüğünü bozacak şeyleri yapmaktan sakın" derler. Bu bakımdan Vicdani ret, bireyin kendi benlik duygusunda "kötü" olarak

tanımlanan bir edimi gerçekleştiremeyeceği bilincine dayanır. Bu bilinç ve farkındalık sadece askerliğe çağrıdan önceki bir zamana indirgenemez. Tam aksine vicdanın sesi belirli durumlara ve deneyimlere bağlı olarak herhangi bir zamanda işitilebilir ve bu elbette profesyonel ve yedek askerlerin de başına gelebilir. Bu bakımdan vicdani ret hakkı sadece askerlik çağı gelmiş yükümlüler ile sınırlanamaz. Nitekim Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi adına hareket eden Daimi Komisyon tarafından kabul edilen 2001/1518 sayılı tavsiye kararında sadece zorunlu askerlik hizmeti yapmakla yükümlü kişilerin değil silahlı kuvvetlerin daimi üyelerinin dahi vicdani ret statüsü için başvuru hakkı olduğu belirtilmektedir.

Vicdani retçilere gördürülecek olan kamu hizmetinin niteliği konusunda gerek Birleşmiş Milletler gerekse Avrupa Konseyi organlarında yapılan tartışmalar ve alınan kararlar sonucunda çok sarıh ve net standartlar oluşmuştur. Bu uluslararası standartlara göre vicdani retçiye gördürülecek kamu hizmeti, tamamen sivil içerikli olmalı, caydırıcı ve cezalandırıcı bir niteliği bulunmamalı, hizmet süresi ve koşulları bakımından herhangi bir ayrımcılığa yol açmamalıdır. Vicdani retçiler askerlik hizmetlerini yapmadıkları gerekçesiyle sonraki hayatlarında da ekonomik, toplumsal, kültürel, sivil ya da politik hakları bakımından hiçbir bir ayrımcılığa maruz bırakılmamalıdır.

Sıralanan bu standartlardan herhangi birisinin ihmal edilmesi Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerini aksatması anlamına gelebileceği gibi, ayrıca hakkın Özüne yönelik bir müdahale anlamına da gelecektir ki, bu da Anayasa'nın 11. ve 13. maddelerine aykırılık oluşturmaktadır.

Vicdani retçilerin motivasyonlarına dair kuvvetli bir anti-militarizmden tutun da dini inançlara, kişinin bireysel kimliğini askeri istismara karşı koruma ihtiyacına dek geniş bir vicdani kanaatler yelpazesi bulunmaktadır. Dolayısıyla hakkın özüne müdahale etmemek, ayrımcılığa yol açmamak ve vicdanları zorlamamak için vicdani kuralların bu çeşitliliği dikkate alınarak askerlik hizmeti yanı sıra alternatif kamu hizmeti dahi yapmak istemeyenler de haktan yararlandırılmalıdır.

Gerek kişilerin vicdanlarının sesini belirli durumlara ve deneyimlere bağlı olarak herhangi bir zamanda işitebilecek olmaları, gerekse bilgi edinmenin bir hakkın kullanımındaki temel rolü nedeniyle ve yanı sıra yasa önünde eşitlik ilkesi gereği askerlik hizmetinden etkilenen herkes vicdani ret hakkının kullanımına ilişkin bilgilere (vicdani ret hakkı ve vicdani retçi statüsünün nasıl kazanılacağı vb.) en kolay yoldan ulaşılabilmelidir. Nitekim Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 87/8 sayılı tavsiye kararında **"askerlik yükümlüsü kişilerin, hakları konusunda önceden bilgilendirilmesi gerekir. Devlet, bu amaçla kişilere konuyla ilgili her türlü bilgiyi doğrudan vermeli ya da özel kuruluşların bu bilgiyi yaymalarına izin vermelidir."** Denilmektedir

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun 1998/77 sayılı kararı ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi adına hareket eden Daimi Komisyon'un 2001/1518 sayılı tavsiye kararında belirtildiği gibi vicdani ret statüsü ve bunu edinme yollarına dair bilgi

edinme hakkından sadece ilk kez askere çağrılanlar değil muvazzaflık hizmetini sürdürmekte olan askerler de yaralanmalıdır.

MADDE 2. Yukarıda belirtildiği gibi bizzat hakkın özünü ortadan kaldırdığı İçin Anayasa'ya aykırı olmasının yanı sıra Madde 1 içeriğinin de ahlaki, vicdani, siyasi, dini vb. gerekçelere dayandırılmış olması nedeniyle ortada herhangi bir suç tanımı da kalmadığından 22.05.1930 Tarih ve 1632 Sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 45. maddesinin ilgası gerekmektedir.

Gerek düşünce ve ifade özgürlüğü açısından hakkın özünü ortadan kaldırıyor olması bakımından, gerekse bilgilendirme hakkına bağlı olarak askerlik hizmetinden etkilenen herkesin vicdani ret konusunda bilgilendirilmesi ve teşvik edilmesi yönünde yapılacak her türlü yazılı, sözlü ve görsel faaliyet suç gerekçesi teşkil etmeyeceğinden 22.05.1930 Tarih ve 1632 Sayılı Askeri Ceza Kanununun 58. maddesinin ilgası gerekmektedir. Aynı gerekçeler ile 26.09.2004 Tarih ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 318. maddesinin de ilgası gerekmektedir.

MADDE 3. Bu kanun yürürlüğe girmesinden önce vicdani ret konusunda başkaca bir düzenleme olmadığından ahlaki, vicdani, siyasi, dini ya da benzer gerekçelerle askerlik hizmetini yapmak istemeyen kişilere yoklama kaçağı, bakaya, saklı, firar ve emre itaatsizlik suçlarını düzenleyen Askeri Ceza Kanunu'nun 63., 66., 87., ve 88. maddelerinden, yanı sıra halkı askerlikten soğutma suçunu düzenleyen Askeri Ceza Kanunu'nun 58. maddesi ile Türk Ceza Kanununun 318. maddesinden davalar açılmakta cezalar verilmekteydi.

Birleşmiş Milletler Keyfi Tutuklama Çalışma Grubu, 2 no Tu Tavsiye Kararı (E/CN.4/2001/14)na göre askerlik hizmetini yapmayı sürekli biçimde reddetmek aynı suçu oluşturduğundan yukarıda sözü edilen maddelerden defaten verilen cezaların, tekrar eden cezalandırma (*non bis in idem*) ilkesine ve Uluslararası Sivil ve Medeni Haklar Sözleşmesinin 14. maddesine aykırılık oluşturmaktadır. Çalışma Grubu, bu tür cezalandırılmaların aynı zamanda vicdani retçilere kanaatlerini değiştirmek için baskı uygulamak anlamına geldiğini, bununla Sözleşme'nin 18(2) maddesini ihlal ettiğini belirtmektedir.

Ayrıca *Ülke v. Türkiye davasında* Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, birbirini takip eden mahkûmiyetlerin ve cezai işlemlerin devam etme riskini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 3. maddesinin ihlali olarak küçük düşürücü ve aşağılayıcı olduğu sonucuna varmıştır.

Nitekim bu kanunun yürürlük tarihinden Önceki dönemde suç sayılan fiiller bu kanunda düzenlendiği gibi vicdani reddin bir hak olarak kabul edilmesi ile birlikte suç olmaktan çıkmıştır. Bu nedenle de kanunun yürürlükte olduğu tarihten önceki tüm soruşturma ve yargulamalarla birlikte verilmiş cezaların sonuçlarıyla birlikte devam etmesi Anayasa'nın 10.maddesinde düzenlenen yasa önünde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacaktır. Dolayısıyla söz konusu maddelere göre açılmış ceza davalarının bütün sonuçları ile birlikte ortadan kalkması ile mevcut tüm ihlal ve mağduriyetler de ortadan kaldırılmış olacaktır.

GEÇİCİ MADDE. Yasanın yürürlük tarihinden önce vicdani reddini açıklamış, bu açıklamaları ve sonucundaki eylemleri nedeniyle haklarında soruşturma ve kovuşturma yürütülenler vicdani retleri ile ilgili olarak motivasyonlarını kararlı biçimde ortaya koyan kişilerdir. Vicdani retleri ile ilgili olarak Anayasa'nın 24.maddesinde düzenlenen din ve vicdan özgürlüğünün korumasından yararlanamadıkları gibi Anayasa'nın 23.maddesinde düzenlenen yerleşme ve seyahat Özgürlüğü, 36.maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı, 49.maddesinde düzenlenen çalışma hakkı gibi en temel haklarını kullanılamamışlar, bunun da ötesinde hayatlarını derinden etkileyen çeşitli yaptırımlara da maruz kalmışlardır. Bu kanunun iv. bendindeki düzenlemeyi yerine getirmelerinin beklenmesi zaten içinde buldukları durumu ağırlaştıracak ve cezalandırıcı bir karakteri olacaktır. Bu nedenle, bu durumdaki kişilerin bu yasayla getirilen yükümlülüklerden muaf tutulması gerekmektedir.

MADDE 4. Yürürlük maddesidir.

MADDE 5. Yürütme maddesidir.

21.06.1927 TARİH VE 1111 SAYILI ASKERLİK KANUNU, 22.05.1930 TARİH VE 1632 SAYILI ASKERİ CEZA KANUNU İLE 26.09.2004 TARİH VE 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNUNUN KİMİ MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE VE KALDIRILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1 - 21.06.1927 Tarih Ve 1111 Sayılı Askerlik Kanununun 1. Maddesine şu ibareler eklenmiştir:

- i. Askerlik çağma gelmiş olup kendisini vicdani retçi olarak tanımlayan, ahlaki, vicdani, siyasi, dini ya da benzer gerekçelerle askerlik yapmak istemeyenler, bu durumlarını bağlı oldukları Askerlik Şubesine bildirmeleri ve açıklamaları halinde askere alma işlemine ve askerlik hizmetine tabi tutulamazlar ve bu tutumlarından dolayı haklarında soruşturma açılmaz, ceza verilemez, ekonomik, toplumsal, kültürel, medeni ya da politik hakları açısından herhangi bir ayrımcılığa maruz bırakılmazlar.
- ii. Vicdani ret hakkından muvazaflık hizmetini sürdürmekte olan er, erbaş, yedek subay, astsubay, subay ve yedekler de yararlanır.
- iii. Savaş ve benzeri hiçbir olağanüstü hal gerekçesi ile bu hakkın kullanımı sınırlandırılmaz.
- iv. Askerlik çağı gelmiş olup vicdani retçi olduğunu açıklayanlardan, askerlik sürecini kamu kesiminde ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütleri veya kamu yararına çalışan sivil toplum kuruluşları ile kamu yararına projelerde çalışarak yerine getirmek isteyenlere, yaşları, öğrenim durumları, mesleki beceri ve yetenekleri dikkate alınarak ihtiyaç görülen yerler arasından kendi seçecekleri yerlerde, tabi oldukları askerlik süresinden daha uzun olmamak kaydıyla, hizmet koşulları bakımından herhangi bir ayrımcılığa uğramadan ve cezalandırıcı nitelikte olmayan kamu hizmeti gördürülür ve bu hizmet çalışma ve sosyal güvenlik kanununun ve ilgili maddelerinin öngördüğü biçimlerde ücretlendirilir, sağlık ve emeklilik sigortası kapsamına dahil edilir.
- v. Vicdani retçi olduğunu belirten ve hala kamusal bir hizmet yürütmekte olanların bu hizmetleri ilgili askerlik kanunu gereği 'kamu hizmeti' olarak kabul edilir.
- vi. İhtiyaç listesinin koordine edilmesinden Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı sorumludur.
- vii. Muvazaflık hizmetini sürdürürken vicdani retçi olduğunu açıklayan er, erbaş ve yedek subaylara hizmet sürelerinin kalan kısmında yukarıdaki paragrafta

belirtilen koşul ve niteliklerde kamu hizmeti gördürülür. Vicdani retçi olduğunu açıklayan yedekler için ise yedeklik hali son bulur.

- viii. Muvazzaflık hizmetini sürdürürken vicdani retçi olduğunu açıklayan astsubay ve subaylar için hizmet süreleri dikkate alınarak ayrıca düzenleme yapılır.
- ix. Ahlaki, vicdani, siyasi, dini ya da benzer gerekçelerle kamu hizmeti dâhil hiçbir şekilde zorunlu hizmet yapmak istemeyen vicdani retçilerin (total retçi) durumu konuyla ilgili sivil toplum örgütleri ve üniversitelerden temsilcilerin de katılımıyla oluşturulacak bağımsız kurullar tarafından değerlendirilerek karara bağlanır. Bu tutumlarından dolayı vicdani retçilerin haklarında soruşturma açılmaz, ceza verilemez, ekonomik, toplumsal, kültürel, medeni ya da politik hakları açısından herhangi bir ayrımcılığa maruz bırakılmazlar.
- x. Askerlik çağı gelmiş kişiler için askerlik şubeleri, muvazzaflık hizmetini sürdürmekte olan tüm askeri kişiler için bağlı buldukları birimler tarafından vicdani ret statüsü ve bunu edinme yollarına dair bilgi edinmeleri amacıyla ve ayrımsız olarak herkese yazılı, sözlü ve görsel araçlarla bilgilendirme yapılır.

MADDE 2 - Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber 22.05.1930 Tarih ve 1632 Sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 45. ve 58. maddeleri ile 26.09.2004 Tarih ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 318. maddeleri ilga olur.

MADDE 3 - Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte vicdani retçi olduğunu açıklayanlar için açılmış bulunan Askeri Ceza Kanunu'nun 58., 63., 66., 87. ve 88. maddelerine ya da nTürk Ceza Kanunu'nun 318. maddesine göre açılmış ceza davaları bütün sonuçlan ile birlikte ortadan kalkar.

GEÇİCİ MADDE- Yasanın yürürlük tarihinden önce vicdani reddini açıklamış, bu açıklamaları ve sonucundaki eylemleri nedeniyle haklarında soruşturma ve kovuşturma yürütülenler ile mahkûmiyet karar verilenler bu Kanunun iv ve viii. bentlerindeki düzenlemelerden muaf tutulur.

MADDE 4 - Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5 - Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.